

9. משנה מסכת בבא מציעא פרק ב
הלך וישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק פטור
שנאמר עמו

10. שמות פרק לה, כז
(כו) וְהִנְשִׂאֵם הִבִּיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אֲבְנֵי הַמִּלֵּאִים
לְאִפּוֹד וְלוֹזָזָן:

רש"י
(כו) והנשאם הביאו – אמר ר' נתן מה לאו נשיאים להתנדב בחנוכה המזבח
בחחלה, ובמלכת המשכן לא התנדבו בחחלה, אלא כך אמרו נשיאים
יתנדבו עבור מה שמתנדבין, ומה שמחסידינו לנו משלימין אותו. כיון
שהשלימו עבור את הכל, שנאמר (שמות לו ז) והמלכה היתה לים, אמרו
נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכה
המזבח חחלה. ולפי שנתעללו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאם כתיב:

להתרכז במטרה ולא בעצמו

11. חזקוני בראשית פרק כג
(ב) ותמת שרה אין דרכו של מקרא לכתוב מיתת אשה אעפ"י
שהיא צדקת, אם לא על ידי מעשה כגון שרה, רחל, דבורה,
מרים, שרה, בשביל שהוציא אברהם דמים יקרים לקברה ולא
הרהר וזהו אחד מהעשרה נסיונות.

12. שפתי חיים בראשית עמוד רכז
אמנם יש להבין וכי קבורת שרה זה משמש דוגמא לעבודת החדש של
אברהם? הרי זה דבר מובן מאליו שאברהם התעסק בקבורת אשתו –
שרה, הביאור מתוך המעשים שעושים כמובן מאליו מתגלית המדרגה
האמתית שלו, יותר מהכנסת אורחים עם אנשים זרים, אברהם אבינו
עשה את כל המעשים בהתעסקות בקבורת שרה מתוך סבלנות ודרך
ארץ, להשתדל לקנות קבר ראוי לשרה, וגם עבור הרבה כסף, נוסף
לזאת הוא בעצמו התעסק בקבורתה כמש"כ ואחרי כן קבר אברהם.

13. בראשית פרק כג, יט
(יט) וְאַחֲרֵי כֵן קָבַר אֲבֹרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל מְעַרַת שְׂדֵה
הַמְּכַפְלָה עַל פְּנֵי מְבֵרָא הוּא זֹבְרֹון בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:
העמק דבר
(יט) ואחרי כן קבר וגו'. לא רצה לקבור תחלה, וכדאי בב"ב דקי"ב
שחרפה לצדיק שיהיה נקבר בשדה שאינו שלו, על כן הקדים הקנין
בכל הפרטים:

14. בראשית פרק מז, כט
(כט) וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לָבוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ
אִם נָא מְצַאֲתִי זֶזֶן בְּעֵינַיִךָ שֵׁים נָא יָדְךָ תַּחוֹת יָרְכֵי וְעָשִׂיתָ
עִמָּדִי זֶזֶס וְאָמַת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם:
רש"י
חסד ולאמת – חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מלפיה
לתשלוש גמול:

15. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת ויגש - ויחי פרק מז
ועשית עמדי חסד ואמת. וכי יש חסד של שקר, אלא כל חסד שהוא
שלא בפניו הוא חסד של אמת, אבל חסד שבפניו הוא חסד של
חנופה, מתלא אמרי אינשי, מית בר חברך טעון, מית חברך פרוק,

פרשת חיי שרה - תמימות המעשה

1. בראשית פרק כג פסוק א
וַיְהִי זֶזֶי שְׂרָה בְּמָאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנֵי זֶזֶי שְׂרָה:

2. בראשית רבה (וילנא) פרשת חיי שרה פרשה נח
יודע ה' ימי תמימים זו שרה שהיתה תמימה במעשיה

3. דעת תורה בראשית עמוד קג
הנה לנו מזה כי יש ענין של תמימים במעשים; לעשות מעשה
תמים באין כל מום, שלם בכל אבריו וחלקיו וחלקי חלקיו,
פרטיו ופרטי פרטיו עד סוף כל אביווייהו, שלם מכל צדדיו.
המתבונן יראה שכל הפרשה של הכנסת אורחים של אברהם
אבינו ע"ה, מ"ורא" עד ו"אברהם הולך עמם לשלחם", כל
הפרטים שספרה התורה, כולם יחד מעשה אחד הם, מעשה
הטובה של אברהם אבינו, כל הדברים הרבים שעשה, האחד
מכריח את רעהו, חפצו להיטיב חייב את כולם, כי האם לא
יקרא "אדוני", אלא הוא עצמו יהיה האדון? האם יקח בשר
כחוש ויאמר שדי להם זה? האם לא ימהר לעשות? ועוד
כדומה וכדומה פרטים אשר החפץ להיטיב הכריח עליהם, כל
הפרטים יצאו מסוד הענין של עשיית מעשה שלם, כי כשחסר
פרט כל שהוא לא היה כאן תמימות, כי אם נכות, והתמימים
האלה כל מעשיהם היו תמימים - "תמימים במעשיהם".

4. בראשית פרק כד, יח-כ
(יז) וַתֹּאמֶר שְׂרָה אֲרֻנִי וְתַמְהַר וְהָרָד כְּדָה עַל יָדָה וְתִשְׁקָהוּ: (יט)
וְתַכַּל לְהִשְׁקָתוֹ וְתֹאמֶר גַּם לְגַמְלִיךָ אֲשָׂאב עַד אִם כָּלוּ לְשִׁיתָ: (כ)
וְתַמְהַר וְתַעַר כְּדָה אֶל הַשִּׁקָּה וְתָרַץ עוֹד אֶל הַבְּאֵר לְשָׂאב וְתִשָּׂאב
לְכָל גְּמַלְיוֹ:

5. דעת תורה שם עמוד קנא
כדי שהמעשה יהיה שלם צריכה לעשות כל מה שעשתה, ולו
גרעה איזה פרט כל שהוא מכל המעשה הזה, הנה ודאי מה
רבו היו מעשיה, אבל לא היה זה מעשה "תם" ו"שלם", וזה
אשר מספרת לנו התורה כי היו "תמימים במעשיהם"

6. לחיים וברכה ר' שבתי סלבטיצקי עמוד 315
אם מסתכלים מלמעלה על התמונה, לא מבחינים בפרטים
הקטנים שמרכיבים אותה, שמים לב רק למכלול, לדבר
השלם והגדול. אם מצלמים את כדור הארץ מחללית
מרוחקת, הוא נראה חלק אחד זעיר מאד, אבל כשמגדילים
את התמונה מתחילים לשים לב שהוא מורכב מהמון פרטים.
נקודה קטנה במפה יכולה להיות ים אדיר וגועש במציאות ...
כך גם ברוחניות. רק אם נצרף ונחבר את כל החלקים ביחד,
נקבל את השלמות האמתית. גם מה שעשוי להראות 'קטן',
באמת יש לו חשיבות עצומה...

להתרכז בחובה של עצמו ולא של זולתו

7. יחי ראובן בראשית רפא
אצל רבקה היה דבר מעניין: אליעזר בא עם עשרה גמלים ועשרה
עבדים. כל עבד ראוי לשמו... באה ילדה – והוא אומר לה: אני
רוצה לשתות. היא יכולה לתמוה: וכי אני צריכה לדאוג לכם?!
תקחו לבד ... והתשובה: ודאי הוא יכול להסתדר לבד, אבל אני
רוצה לעשות! כמו אברהם שלא יכול היה שיעבור עליו יום בלי
חסד - שאפילו אם השני יכול להסתדר לבד, השמחה הגדולה
האישית שלו היא, אם יש לי יכולת לעשות טוב ונעים לזולת.

8. ספורנו בראשית פרק כד פסוק יד
וגם גמליך אשקה. כי ראוי לשואל שישאל פחות מצרכו שלא
להטריח וראוי לנדיב שיוסיף ויעשה לשואל די מחסורו או יותר:

22. רות רבה (וילנא) פרשה ז

ותאמר שבי בתך, רבי הונא בשם רבי שמואל בר רב יצחק הצדיקים הן שלהן הן, ולא שלהן לאו שנאמר כי לא ישקוט האיש כי אם כלה הדבר היום.

23. בראשית פרק כד, סו-סז

(סו) וַיִּסְפָּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה: (סז) וַיְבָאָה יִצְחָק הָאֲהֻלָּה עִירָה אִמּוֹ וַיִּקְוֶז אֶת רִבְקָה וַתֵּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבֶהָ וַיִּנְזָח וַיִּצְוֶק אֶזְרִי אִמּוֹ: פ רש"י

(סו) ויספר העבד – גלה לו נסים שנעשו לו שקפלה לו הארץ וסנזמנה לו רבקה בתפלתו:

תרגום אונקלוס

(סז) ואעלה יצחק למשכנא וחזא והא תקנין עובדהא כעובדי שרה אמיה ונסיב ית רבקה והות ליה לאתו וריחמה ואתנחם יצחק בתר אמיה:

זריזות – ביטוי לשלמות מעשית

24. ספר מסילת ישרים פרק ז

וכן תמצא כל מעשיהם של צדיקים תמיד במהירות. אברהם כתוב בו (בראשית יח): וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי וגוי, ויתן אל הנער וימהר. רבקה, (שם כד) ותמהר ותער כדה וגוי. וכן אמרו במדרש (במדבר רבה פרשה י): ותמהר האשה וגוי (שופטים יג), מלמד שכל מעשיהם של צדיקים במהירות, אשר לא יתנו הפסק זמן לא אל התחלת המצוה ולא אל השלמתה. ותראה שהאדם אשר תלהט נפשו בעבודת בוראו, ודאי שלא יתעצל בעשית מצותיו, אלא תהיה תנועתו כתנועת האש המהירה, כי לא ינוח ולא ישקוט עד אם כלה הדבר להשלימו

25. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף קג עמוד א

איתיביה: משלשלין את הפסח לתנור עם השיבה. (ללכות, והוא יללה מעלמו, ובכשר לעלמא אמרינן אין לולין בשר כלל ובינה ללא כלי שיולו מעבוד יוס, גזירה שמה יחתה בנחלים) והא הבא (לכל אחד אחד לולה פסחו צביתו, וקשתי ליה נמי צמדינה), דשבות דמקדש במדינה, ולא גזרינן שמא יחתה בנחלים! אישתיק. כי אתא לקמיה דרב יוסף, אמר ליה: הכי אמר לי רב ספרא. – אמר ליה: מאי טעמא לא תשני ליה: בני חבורה (הגמנין על הפסח זריזין הן, לכל העוסקים בקדשים זריזין וחכמים, הלכך לא מחתי) זריזין הן? – ואביי, בהגנים זריזין הן (דאישתיק, סכר: כהנים זריזין הן, אמרינן כמנה זוכתי, לכיון שנכנס לעבודה זיזוע שלמוזוהו הלכות קדש, אבל בני חבורה זריזין הן – לא אמרינן, שאין לך אלס שאינו עושה פסח).

26. שפתי חיים מידות ועבודת ה' חלק ב עמוד שמה

העצל מסכה על רשלנותו ורפינותו בשמות יפים, כי קורא להתנהגותו "מנוחת הנפש", בטיעונו שמי שממהר ורץ עלול להתבלבל ולפעול בלי שיקול דעת, ואילו הוא פועל במתינות כנדרשו. ... זריזות אינה מהווה סתירה למנוחת הנפש כי אפשר לעשות מעשיו בזריזות, ויחד עם זאת במלוא ישוב הדעת, הבהילות היא הניגוד למנוחת הנפש ולא הזריזות, שהרי אמרו כהנים זריזים הם ומשום כך אין שבות במקדש ... דווקא בגלל זריזותם יזהרו מלעבור על איסור תורה ואין צורך לאסור מדרבנן כדי להרחיק מן העבירה. ... שורש הזריזות היא "ראיית הנולד", מתוך הידיעה שאם יתעצל יכשל בחטאים וימנע מעשה טוב, לכן הוא מזדרז.

27. משלי פרק כו, יד

(יד) הַדְּלֵת תִּסּוֹב עַל צִירָה וְעֵצֶל עַל מִטָּתוֹ:

16. דעת תורה בראשית קנא

מדת החסד אינה מחייבת תמימות, שלמות, - חסד הוא כמה שהוא, אם מעט אם הרבה, אבל מדת האמת היא מחייבת כל עניין התמימות, להוציא מעשה בכל תיקונו ושלמותו, לעבד המעשה שיהיה שלם בכל צדדיו, אמת אינה סובלת מעשים קטועים, פגומים פה ושם, - "חותמו של קב"ה אמת", ומזה בא כי "הצור תמים פעלו", כשמעשיו של אדם יוצאים תמימים, מתוקנים בכל צדדיהם, סימן הוא כי מ"אמת" הם באים, ואם להיפך, כשאנו רואים שמעשינו אין להם שום תמימות, באחד חסרה "התחלה", השני לא בא "לתכליתו", השלישי נשאר באמצעו, בכל צדדיהם יוצאים תלויים חוטים ופתילות לאין מספר, הרי זה סימן על השקר שלנו, ובשקר אין כלל כל ענין התמימות והשלמות.

מידת הרשעים – אומרים הרבה ועושים מעט

17. בראשית פרק כג, י-יא

(י) וַעֲפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי זֵוֹת וַיִּשֶׁן עֲפְרוֹן הַזֵּוֹתִי אֶת אֲבְרָהָם בְּאֹזְנֵי בְּנֵי זֵוֹת לְכָל בְּאֵי שֵׁעַר עִירוֹ לְאֹמֵר: (יא) לֹא אֲדֹנָי שְׂמַעֲנִי הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְעַרְהָ אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נָתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמִּי נָתַתִּיהָ לָךְ קִבְרַת מֵתָה: (יג) וַיִּדְבֹר אֶל עֲפְרוֹן בְּאֹזְנֵי עַם הָאָרֶץ לְאֹמֵר אֵךְ אִם אַתָּה לוֹ שְׂמַעֲנִי נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קִוּוּ מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת מֵתֵי שְׂמֹנֶה: ... (יד) וַיִּשֶׁן עֲפְרוֹן אֶת אֲבְרָהָם לְאֹמֵר לוֹ: (טו) אֲדֹנָי שְׂמַעֲנִי אָרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בְּעֵינֵי וּבִינְיָה מִהֵא וְאֵת מֵתָה קִבְרַת: (טז) וַיִּשְׁמַע אֲבְרָהָם אֶל עֲפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אֲבְרָהָם לְעֲפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאֹזְנֵי בְּנֵי זֵוֹת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֶבֶר לְסֻזָּר:

18. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פז עמוד א

כתיב ואקחה פת לחם, וכתיב ואל הבקר רץ אברהם! – אמר רבי אלעזר: מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים. מגלן – מעפרון. מעיקרא כתיב ארץ ארבע מאות שקל כסף, ולבסוף כתיב וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באוזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר – דלא שקל מיניה אלא קנטרי

19. במדבר פרק כב, ח

(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵינּוּ פֹה הַלְּיָלָה וְהַשְּׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יִדְבֹר ה' אֵלַי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב עִם בָּלְעָם: ... (יג) וַיִּקָּם בָּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרֵי בָלָק לְכוּ אֵל אֲרַצְכֶם כִּי מֵאֵן ה' לָתַתִּי לְהִלָּךְ עִמָּכֶם: ... (יז) וַיִּשֶׁן בָּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָי בָּלָק אִם יֵהֵן לִי בָלָק מִלֵּא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְוָהָב לֹא אוֹכַל לְעֶבֶר אֶת פִּי ה' אֶלְקֵי לַעֲשׂוֹת קְטָנָה אוֹ גְדוֹלָה: ... (כז) וַיֹּאמֶר בָּלְעָם אֶל בָּלָק הִנֵּה בָאתִי אֵלֶיךָ עֲתָה הֵיכַל אוֹכַל דָּבָר מֵאוּמָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יֵשִׁים אֲלֵיכֶם בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר:

20. בראשית פרק ל פסוק כז

וַיֹּאמֶר אֲלֵיו לָבֵן אִם נָא מִצְאֵתִי זֶזֶן בְּעֵינֶיךָ נִזְוֵתִי וַיְבָרְכֵנִי ה' בְּגִלְכָּה:

רש"י הירש בראשית פרק ל

מאד היה לבן רוצה לעכב את יעקב; אילו היה רק אפשר, היה מוסיף להעביד אותו בשכר מזונות בלבד. הוא נוקט אפוא את הלשון האפיינית לצבוע מתחסד, ששם שמים שגור על פיו. אין הוא מודה שהוא מעונין בו בגלל עבודתו הזריזה; הוא יודע כי לדברים ממשיים כאלה יש מחיר, והמשבח אותם, ישלם גם מחיר טוב. משום כך דבריו נוטפים "יראת שמים

21. רות פרק ג פסוק יח

וַתֹּאמֶר שְׂבִי בְּתִי עַד אֲשֶׁר תִּדְעֶינן אִיךָ יִפֹּל דָּבָר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי אִם כָּלָה הַדְּבָר הַיּוֹם:

28. ספר מסילת ישרים פרק ז

כמו שהזריזות היא תולדת ההתלהטות הפנימי, כן מן הזריזות יולד ההתלהטות. והיינו, כי מי שמרגיש עצמו במעשה המצוה כמו שהוא ממחר תנועתו החיצונה, כן הנה הוא גורם שתבער בו תנועתו הפנימית כמו כן, והחשק והחפץ יתגבר בו וילך. אך אם יתנהג בכבדות בתנועת איבריו, גם תנועת רוחו תשקע ותכבה. וזה דבר שהנסיין יעידהו.

29. שפתי חיים שם עמוד שנה

נמצא שהדרך להגיע למצב שיהיה לאדם חשק פנימי לעבודת ה', פתוחה לפני כל אחד ע"י שיזדרז בחיצוניותו במעשים רבים, שהרי העיקר מה שהקב"ה מבקש מאתנו הוא לב בוער, באהבת ה' ויראתו, כמו שאמרו חז"ל "הקב"ה לבא בעיני", א"כ לשם מה צריך לקיים כה הרבה מצוות מעשיות, אלא שהמעשים מעוררים ובונים את הלב – הפנימיות, כדברי החינוך "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות", וזהו כלל גדול בכל התורה – בקיום המצוות ובקנין המידות הטובות.

סיכום

1-3 פרשתנו פותחת בפטירת שרה אמנו - "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים ושבע שנים שני חיי שרה". על פסוק זה אומר המדרש שהתורה מעידה על שרה שהיתה תמימה במעשיה. ומכאן למד ר' ירוחם שיש גדר של "תמימות" גם במעשים. יש מעשה תמים ויש מעשה שאינו תמים. מעשה שאינו תמים אין הכוונה למעשה רמיה, אלא למעשה שאינו שלם. מעשה שלם משמעותו שלם בכל אבריו וחלקיו וחלקי חלקיו, פרטיו ופרטי פרטיו. במעשה הכנסת האורחים של אברהם או רואים שאברהם מקפיד לקרוא לאורחיו אדונים וכן מקפיד לתת להם בשר טרי ומשובח ואת הכל עושה במהירות ובזריזות. אילו היה אברהם מחסיר פרט אחד מהמעשה כבר לא היה המעשה תמים.

4-5 בפרשתנו אנו מוצאים את היסוד הזה גם אצל רבקה. רבקה נערה צעירה מגיעה אל המעיין ושם רואה את אליעזר. אליעזר פונה לרבקה "ויאמר הגמיאני נא מעט מים מדרך" רבקה לא מתמהמהת ומיד עונה "שתה אדני ותמהר ותרד כדה על ידה ותשקהו", רבקה לא מסתפקת במילוי בקשתו של אליעזר ומיד אומרת "גם לגמליך אשאב", היא מדגישה שאין לו מה לדאוג והיא תשקה את הגמלים "עד אם כלו לשתות". אומר ר' ירוחם שמכאן אנו למדים מהו מעשה שלם. רבקה ידעה שעד שהיא לא תשקה את הגמלים המעשה שלה לא יהיה שלם, רבקה גם ידעה שאם היא תתעצל ולא תמהר די בזה כדי שהמעשה כבר יהיה פגום וזה אשר מספרת לנו התורה כי היו "תמימים במעשיהם".

6 – פעמים רבות אנחנו מוצאים את עצמנו עושים דברים אבל לא סוגרים פינות. מהדברים של ר' שבתי נבין מדוע. כאשר מסתכלים על תמונה מלמעלה, לא מבחינים בפרטים הקטנים, שמים לב רק למכלול, לדבר השלם והגדול. לדוגמא, אם מצלמים את כדור הארץ מחללית מרוחקת, הוא נראה חלק אחד זעיר מאד, אבל כשמגדילים את התמונה מבחינים שהוא מורכב מהמון פרטים. במילים אחרות, ככל שאנחנו מנותקים ומרוחקים מהדבר עצמו אנו שמים לב רק למכלול וככל שאנחנו קרובים יותר ומחוברים יותר, אנו שמים לב לפרטים. אדם שהוא מחובר למידת החסד, בדר"כ מעשה החסד שלו יהיה שלם והוא לא יפספס אף פרט, לעומת אדם שנכפה עליו לעשות חסד, פעמים רבות גם אם הוא יעשה מעשה של חסד, החסד לא יהיה שלם והרבה פרטים לא יקבלו יחס. נביא דוגמא מאד מצויה. בדר"כ אישה מחוברת לנקיון הבית הרבה יותר מהאיש. האישה פונה לבעלה ומבקשת עזרה בשטיפת הכלים, הבעלה נענה בחיוב, לאחר שסיים האישה שואלת למה הכיור נשאר עם לכלוך. יש בעל שיענה: "ביקשת שאשטוף את הכלים ולא את הכיור", אחר יענה ויאמר: "למה את תמיד רואה את הלא טוב" ומיד הוא משמיע לה שיעור על עין טובה. נעזוב רגע איך נכון להעיר ואיך נכון להגיב ונסה לנתח את מה שקרה כאן. אצל האישה כל זמן שהכיור לא נקי שטיפת הכלים לא הסתיימה, אצל האיש ההסתכלות אחרת לגמרי, הוא מסתכל על המכלול ורואה שאין כלים בכיור ומבחינתו הוא סיים את המעשה. ממה נובע השוני בהסתכלות? האיש פחות מחובר לנקיון הבית לעומת האישה שמחוברת לנקיון בכל אבריה. החיבור גורם לשימת לב לפרטים ולסגירת פינות וחוסר חיבור גורם לאי שימת לב ולאי סגירת פינות. כמוכן שהיסוד הזה נכון לא רק בשטיפת כלים אלא בכל החיים.

כל מנהל מוסד/חברה יודע שכדי להצליח הוא חייב לזהות את הכישרונות של העובדים שלו ולשדך כל עובד למחלקה שמתאימה לו, משום שרק ככה העובד ימלא את תפקידו על הצד הטוב ביותר מבלי להשאיר פינות לא סגורות. כחלק מעיסוקי אני כותב מאמרים הלכתיים בארגון "כשרות". לפני כמה זמן נתבקשתי לכתוב מאמר על נושא שאיני מרגיש מחובר אליו. ניסיתי ניסיתי ושמתי לב שכתובת המאמר נמרחת ונמרחת ואני מתחיל לחפף, נגשתי למעסיק שלי ובקשתי ממנו לכתוב על נושא אחר. ב"ה הסכים ומיד כשהתחלתי הרגשתי שהכתיבה הרבה יותר זורמת והירידה לפרטים הקטנים מגיעה באופן אוטומטי.

יש דברים שבין אם אנחנו מחוברים ובין אם לא אין לנו בחירה אם לעשות או לא לעשות אותם, בדברים אלו למרות הקושי הגדול חייב האדם להתאמץ ולהשתדל כמה שיותר לסגור את הדברים עד הסוף. האישה ביקשה שנקה את הבית, נשתדל לנקות גם מאחורי הדלת ובסוף השטיפה נשפוך את המים שבדלי לפני שאחד הילדים יצלול פנימה. אומנם בדברים שיש לנו אפשרות בחירה, כדאי לבחור דברים שאנו מרגישים יותר שייכים אליהם כדי שנעשה אותם על הצד הטוב ביותר בבחינת "תמימים במעשיהם". לפעמים בפני אדם עומדות שתי הצעות עבודה, אחת שאמנם מכניסה הרבה כסף, אבל האדם מרגיש פחות שייכות, לעומת עבודה שמכניסה פחות כסף אבל האדם מחובר אליה בכל אבריו. לעניות דעתי אין מקום להתלבטות ועל האדם לבחור בעבודה שהוא יעשה הכי טוב.

יש מצבים בהם האדם לא נמנע לעזור גם כאשר הנצלנות זועקת לשמים, יתכן שזה טוב ויתכן שלא, אבל המעלה הגדולה של אותו אדם שהוא אומר לעצמו שהוא אינו בתפקיד של מחנך והוא כלל לא מתעסק בשאלה האם פלוני צודק או טועה, כל מה שמעסיק אותו זו שאלה אחת האם יש ביכולתו לעזור ואם התשובה היא כן אז הוא יעזור. יש אנשים שתפקידם לחנך כמו הורים וילדים, מחנכים ותלמידים, רב ותלמיד, במקרים כאלו חלק מחובת החינוך היא להעיר למתחנך ולומר לו שהדרך בה הוא הולך אינה ראויה. פעמים שכלל לא צריך לדבר, אלא פשוט לא להתייחס ולא להיענות לדרישות של הנצלן ובדרך זו הוא ילמד ליישר את דרכו.

במערכת יחסים בין עובד למעביד פעמים רבות העובד מרגיש שמנצלים אותו. ככלל צריך לדעת שטבע האדם כאשר הוא מרגיש מנוצל אין לו חשק לתת את כל כולו בעבודה, לכן מצד העובד לא כדאי לשמור את הדברים בלב ומומלץ ללכת לדבר עם הממונים עליו ומצד המעביד תמיד כדאי לוודא שהעובדים מקבלים יחס ותגמול טוב. בסופו של דבר מי שמרוויח זו המערכת כולה.

10 – נביא דוגמא נוספת לכך, שכאשר במקום להיות עסוקים בחובה של עצמנו או עסוקים בחובה של זולתנו, אנו פוגמים בשלמות המעשה.

במלאכת המשכן הנשיאים היו האחרונים שהביאו נדבה, לעומת חנוכת המזבח שם הנשיאים הביאו ראשונים. ר' נתן שאל מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ואילו במלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה? אלא שבמלאכת המשכן אמרו הנשיאים: "יתנדבו ציבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו". כיון שהשלימו ציבור את הכל, שנאמר "והמלאכה היתה דים", אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם ואבני המילואים, ומשום שלא רצו שדבר זה יחזור על עצמו פעם נוספת לכך בחנוכת המזבח התנדבו תחילה. מסיים רש"י וכותב "ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה האות יו"ד משמם ונכתב הנשיאים.

לכאורה מה הביקורות על הנשיאים, הרי כל מתרים היה מאד שמח לבוא לגביר ולשמוע ממנו את המשפט הבא: "תלך תתרים את כל תושבי העיר, וכל מה שיחסר לך אני משלים". אלא שהביקורת היא על כך שהנשיאים פגמו בשלמות המעשה. הנשיאים ידעו שהם יכולים להביא הרבה מאד, אבל הם רצו שכל ישראל ישתתפו בתרומה, כיון שכך הם אמרו לעצמם שקודם כל העם יתן מה שהוא יכול והם ישלימו את החסר, אך הם הופתעו לראות שישראל פתחו את הכיסים ו"המלאכה היתה דים" ולהם לא נשאר מה להביא. נמצא שכל מעשה הנדבה שלהם במלאכת המשכן היה פגום רק משום שהם התעסקו עם חובתם של כלל ישראל ולא עם החובה שלהם. הכלל היוצא לנו שככל שאדם ירבה להתעסק במעשים של זולתו כך הוא יפגום במעשים שלו.

להתרכז בחובה של עצמנו ולא של זולתנו

בחלק זה של השיעור ננסה לראות שני מעכבים הגורמים לאדם לא להיות תמים במעשיו גם כשהוא מחובר למה שהוא עושה.

7-9 – הרב ראובן קרלשטיין עומד על התנהלותה של רבקה ומדבריו ניתן ללמוד יסוד גדול ב"תמימות המעשה". אליעזר בא עם עשרה גמלים ועשרה עבדים ומבקש לשתות. רבקה, נערה צעירה ובאופן טבעי היתה רבקה יכולה לתמוה: "וכי אני צריכה לדאוג לכם?! תקחו לבד...!", אבל רבקה לא רק שלא תמהה אלא גם הוסיפה לעשות הרבה מעבר למה שביקש אליעזר, מדוע? משום שרבקה היתה עסוקה בחובה של עצמה ולא בהתנהלות של אליעזר. רבקה עסוקה בדבר אחד – עשיית חסד", היא כלל לא עסוקה בשאלה, האם אליעזר יכול להסתדר או לא יכול להסתדר, זה לא עניינה, משום כך היא מצליחה לעשות את המעשה בשלמות ומשקה גם את אליעזר וגם את הגמלים. הספורנו לומד מבקשת אליעזר "הגמיאני נא מעט מים" ומתשובת רבקה "וגם גמליך אשקה" שראוי לשואל שישאל פחות מצרכו שלא להטריח, וראוי לנדיב שיוסיף ויעשה לשואל די מחסורו או יותר. כדי ליישם את ההדרכה החינוכית של הספורנו על האדם להיות עסוק אך ורק בצד שלו ולא בצד של זולתו, ככל שהאדם יהיה עסוק בחובתו של זולתו, הוא פוגם בשלמות המעשה. אדם שונא להרגיש פראייר ומנוצל והעיסוק המחשבתני בחובה של הזולת מיד גורר רגשות שליליים וכתוצאה מכך גם המעשה נפגם.

נשאל את עצמנו, האם חובה לעשות דברים למי שמנצל אותנו? תשובה לשאלה זו אנו מוצאים במשנה בבא מציעא גבי מצוות פריקה וטעינה. ידוע שיש חובה הלכתית לפרוק ולטעון אפילו לשונא - "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו, עזוב תעזוב עמו" (את המילים "וחדלת מעזוב לו" קוראים בתמיה, והמילים "עזוב תעזוב" הם מלשון עזרה). לכאורה מפשט הדברים משמע שיכול אדם לבוא עם חמור עמוס במשא לבית חברו להתיישב על ספסל, להוציא סיגריה ולומר לחברו שיפרוק לו את המשא, שהרי הוא מצווה בכך. אומרת המשנה לכן כתבה התורה את המילה "עמו", כדי לומר לך שאם הלך בעל החמור וישב לו ואמר הואיל ועליך מצווה אם רצונך לפרוק פרוק – פטור! מדברים אלו אנו למדים שכאשר אדם מנצל את חברו אין שום חובה לעזור לו. אמנם יש לחלק בין ניצול מכוון מצד המנצל לבין תחושת ניצול מצד המנוצל. כאשר יש אדם שהניצול שלו זועק לשמים כמו המקרה המובא במשנה שבעל החמור אומר לחברו במפורש "הואיל ועליך מצווה", במקרה זה אין שום חובה לעזור ולפעמים אולי אפילו כדאי לא לעזור. אולם כאשר הניצול לא זועק לשמים אלא שהאדם שממנו מבקשים עזרה מרגיש תחושת ניצול במקרה הזה כדאי לחשוב פעמים והדרך היותר טובה היא להתמקד בחובה שלי ולא להתחיל לחשוב האם מנצלים אותי או לא מנצלים אותי כדוגמת רבקה שכלל לא נכנסה לשאלה האם ראוי שאדם מבוגר וחזק יטריח נערה צעירה להביא לו מים.

כסף ביני ובינך מה היא". אברהם שומע ומיד משלם "ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר". מדו שיח זה של אברהם ועפרון למדו חז"ל שרשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים. שהרי בתחילה עפרון הציע לאברהם את השדה בחינם ותוך כמה רגעים כבר ביקש סכום עתק של ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר. נשאל, אם הרשעים לא מתכננים לעשות את מה שהם אומרים למה הם אומרים? התשובה היא שהדיבור מרגיע אותם. הדיבור נותן להם תחושה שהם לרג'ים, הדיבור נותן תחושה של עשייה ודי להם בזה כדי להשקיט את מצפונם ולומר לעצמם שהם רוצים לעשות טוב. בלעם הרשע היה אחד האנשים שהפער בין הדיבורים שלו לבין המעשים שלו היה כרחוק מזרח ממערב. כשאנו מתבוננים בדברים שאומר בלעם לשרי בלק ולבלק אנו יכולים לחשוב שמדובר באחד מעובדי ה' הגדולים ביותר, כמעט כל משפט שני של בלעם מדבר על התלות הגמורה שלו ברצון ה' – "והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי...", "כי מאן ה' לתתי להלך עמכם", "לא אוכל לעבור את פי ה'", "אשר ישים אלקים בפי אותו אדבר" ועוד כהנה וכהנה. בפועל אנו יודעים שבלעם לא רק שלא עשה את רצון ה' אלא עשה ההפך מרצון ה'. זו מידת הרשעים מדברים גבוהה גבוהה ולא מיישמים מאומה.

פעמים רבות אנו יכולים למצוא את עצמנו מבכים על סיטואציה מסוימת, על מצב בריאותי, על מצב כלכלי וכדו' וכשאנו מסיימים להתלונן אנו תוקעים את המשפט הבא – "אבל הכל מאת ה'", הכל לטובה וכו'. אם הכל מאת ה' אז מה יש להתלונן, אם הכל לטובה אז למה אנו מסתובבים בפרצוף תשעה באב? אלא שאנו כאנשים מאמינים לא נעים לנו להתלונן על מצבנו ולכן כשסיימנו לפרוק את הכאב אנו מרגישים צורך לעדן את הדברים ומשום כך אנו זקוקים להוציא משפט שהוא וודאי אמתי אבל אנו כלל לא חיים אותו. כשאומרים ששם שמים היה שגור בפיהם של יעקב ויוסף אין כוונת הדברים שהם אמרו מה שבא להם ובסוף תקעו גם את שם ה', אלא שבכל המשפטים שיצאו מפיהם ובכל התנהלות חייהם היה אפשר להרגיש שהם עושים את רצון ה'. יוסף בכל מציאות ומציאות ראה את יד ה', הוא לא התלונן ולא בכה על מר גורלו, אלא בכל רגע נתון הוא הרגיש שה' הולך איתו יד ביד. יוסף ויעקב הוציאו את שם ה' מפיהם, אבל הם גם חיו את זה, לעומת בלעם שרק דיבר ולא הפנים מאומה. גם אצל לבן אנו מוציאים את אותה תכונה "בלעמית". לאחר הולדת יוסף יעקב רוצה לעזוב את בית לבן וללכת חזרה לארצו. מחמת הנימוס יעקב מבקש מלבן רשות ואומר: "תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אותך בהן ואלכה כי אתה ידעת את עבודתי אשר עבדתיך". לבן משיב: "אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני ה' בגללך". מסביר הרש"ר הירש שבאמת אילו היה מתאפשר, לבן היה מאד רוצה שיעקב ימשיך לעבוד אצלו בשכר מזונות בלבד כפי שהיה עד היום, אך לבן יודע שאם הוא ישבח את יעקב על עבודתו הזריזה והיעילה הוא יהיה חייב לשלם מחיר גבוה יותר, לכן לבן נוקט את הלשון האופיינית לצבוע מתחסד, ששם שמים שגור על פיו. אין הוא מודה שהוא מעונין בו בגלל עבודתו הזריזה אלא משום "ויברכני ה' בגללך" דבריו כביכול נוטפים "יראת שמים", אבל האמת שאין כאן לא מינה ולא מקצתה, כל מה שיש כאן זו צביעות אחת גדולה.

להתרכז במטרה ולא בעצמו

11-14 – החזקוני אומר שאחד מעשרה ניסיונות של אברהם היה קבורת שרה. התורה מאד מאריכה בסיפור קבורת שרה כדי ללמד על ההשקעה הגדולה והחסד הגדול שעשה אברהם עם שרה. תמה הרב פינדלנדר בספרו 'שפתי חיים' מדוע קבורת שרה משמשת דוגמה לעבודת ה' של אברהם? הרי זה דבר מובן מאליו שאברהם יתעסק בקבורת אשתו. אלא שיש התעסקות ויש התעסקות, אברהם אבינו טורח בעצמו למצוא את המקום הראוי ביותר לשרה, הוא לא מתפשר על כלום והוא מוכן להוציא ממון רב. עדיין אפשר לומר שרבים היו מתנהגים כמו אברהם, אבל החזקוני טוען שזהו אחד מעשרה ניסיונות ועלינו לברר מה המעלה הגדולה של אברהם בניסיון זה. נראה לי שאפשר לתרץ קושיא זו על פי פירושו של הנצי"ב. לאברהם אבינו היתה אפשרות לקחת את חלקת הקבר בחינם, אך אברהם מתעקש דווקא לקנות את השדה כדי להיטיב עם שרה שהרי "חרפה לצדיק שיהיה נקבר בשדה שאינו שלו". כל אדם טורח ודואג שקרוביו יקברו בכבוד, אבל אילו היתה לנו אפשרות לקבל קבר בחינם, או לשלם עליו סכום עתק מן הסתם היינו בוחרים באפשרות הראשונה. אך אברהם לא כך, אברהם טורח ודואג שהכל יהיה על הצד הטוב ביותר הן מבחינה פיזית והן מבחינה רוחנית. גם אצל יעקב מצאנו שלפני מותו הוא משביע את יוסף "ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים". האם יעקב חשש שיוסף הצדיק לא יביא אותו לקבורה בארץ ישראל? התשובה היא כן, משום שבעשיית חסד פעמים רבות נכנסים שיקולים אישיים וכאשר האדם שגומלים איתו חסד הלך לעולמו, החוסר נעימות איננה ויש חשש שמסיבה זו או אחרת יהיה פגם בחסד. משום כך החסד עם המתים נקרא "חסד של אמת" ומבאר רש"י הטעם משום שעושה החסד אינו מצפה לתשלום גמול. וכמו שמובא בפסיקתא שחסד הנעשה בפני אדם חי הוא חסד של חנופה מה שאין כן כשהחסד נעשה שלא בפניו הרי הוא חסד של אמת. בחסד עם המת אדם מרוכז בדבר אחד – במת. אין לו שום רווח אישי מעשיית החסד ואת הדבר הזה אנו צריכים לנסות ליישם בכל מעשה ומעשה. ככל שהאדם יהיה מרוכז במטרה ולא ברווחים הצדדיים כך המעשה יהיה תמים יותר וככל שהאדם יפזול לצדדים ומלבד להיות מרוכז בעצם המעשה הוא גם יתרכז ברווחים צדדיים תמימות המעשה תיפגם.

ר' ירוחם מסביר שחסד אינו מחייב תמימות, שלמות, אבל מידת האמת מחייבת תמימות, להוציא מעשה בכל תיקונו ושלמותו. אמת אינה סובלת מעשים קטועים, פגומים פה ושם אלא מעשים מתוקנים מכל צדדיהם, משום כך חותמו של הקב"ה "אמת". עם כל הקושי עלינו להשתדל ולהתאמץ כמה שיותר שלא רק המעשים עם המתים יהיו בבחינת "תמימות" אלא בכל מעשה ומעשה עלינו להתאמץ ולשאוף להגיע למדרגה של "תמימות המעשה", על ידי שנהיה מרוכזים בדבר עצמו ולא בעצמו.

מידת הרשעים – אומרים הרבה ועושים מעט

17-20 – נחזור להתבונן בדו שיח של אברהם עם עפרון. עפרון פותח את דבריו בלרג'יות בלתי רגילה – "השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתה". אברהם מתעקש ואומר "אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה". עפרון שומע כסף ומסתחרר ואומר "ארבע מאות שקל

זוגיות טובה מבוססת על עשייה חיובית. אחרי חתונה לבחור יפריע הרבה יותר אם אשתו לא תסתדר בניהול הבית מאשר אם הם לא יסתדרו בחברותא שלהם בעין איה. את היסוד הזה למדנו מיצחק אבינו!

זריזות - מביאה לשלמות מעשית

עד כה ראינו שיש שלוש מדרגות: 1. מידת הצדיקים – תמימות המעשה והן שלהם הן ולא שלהם לאו. 2. מידת הבינונים – מדברים ועושים אבל המעשה אינו שלם. 3. מידת הרשעים – אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים. בחלק זה של השיעור ננסה לתת עצה מעשית כיצד לעלות מדרגת הבינונים לדרגת הצדיקים.

24-27 - הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' עומד על כך שאחת התכונות הבולטות אצל הצדיקים היא מידת הזריזות כמו שנאמר אצל אברהם "ואל הבקר רץ אברהם" וכן אצל רבקה "ותמהר ותער כדה" וכו'. הרמח"ל מסביר שהזריזות היא ביטוי ללהט פנימי בעבודת ה', הזריזות מבטאת תשוקה וחיבור לעבודת ה'. מעבר לכך, למידת הזריזות יש גם משקל הלכתי. בכמה מקומות בגמרא מובא שכהנים זריזים ומשום כך לא גזרינן שבות במקדש. איסור שבות הוא איסור שחכמים גזרו כדי להרחיק את האדם שלא יכשל באיסור תורה, אולם במקדש לא גזרו שבות משום שכהנים זריזים. וכיון שהזריזות מעידה על דבקות פנימית אין חוששים שמא הכהן יעבור על איסור תורה ומשום כך אין צורך לאסור עליו איסורי דרבנן. הרב פינדלנדר בספרו 'שפתי חיים' מחדד שזריזות אינה מהווה סתירה למנוחת הנפש. אפשר להתנהל בזריזות ויחד עם זאת להיות במלוא ישוב הדעת. הבהילות היא ניגוד למנוחת הנפש ולא הזריזות. בהילות נובעת מחשש ופחד לעומת זריזות שנובעת מלהט פנימי. העצל מכסה את רשלנותו בשמות יפים וטוען שמי שממהר ורץ עלול להתבלבל ולפעול בלי שיקול דעת ואילו הוא פועל במתינות כנדרש. אבל כפי שכבר כתבנו כל הדיבורים באים כדי להשקיט את המצפון ולהצטייר יפה בעיני הציבור.

שלמה המלך אומר "הדלת תיסוב על צירה ועצל על מיטתו". בפשטות כוונת שלמה לומר שכמו שהדלת אינה זזה ממקומה אלא מסתובבת על הציר, כך גם העצל אינו זז ממיטתו ומתהפך מצד לצד. אולי אפשר לומר שיש שני סוגי עצלות. עצלות שמתבטאת בחוסר מעש ועצלות שמתבטאת בחוסר תכלית. שלמה המלך בא לומר שיש מציאות כזו שאדם כל היום רץ ממקום למקום אבל כשאנחנו מסתכלים על השורה התחתונה אנו רואים שהוא נשאר באותו מקום כמו דלת שמסתובבת על צירה. יש אנשים שכל היום נוסעים מפגישה לפגישה, תחפש אותם בבית ובמשרד ולעולם לא תמצא אותם אבל בשורה התחתונה כשאתה מסתכל על התוצאות אתה לא רואה שום התקדמות. התנהלות זו היא גם סוג של עצלות, עצלות של דלת המסתובבת על צירה....

זריזות עליה מדבר המסילת ישרים היא זריזות שמביאה להתקדמות, מביאה לתוצאות, מביאה ליראת שמים!

21-22 – לאחר המפגש של רות ובעז בגורן, רות שבה לבית חמותה נעמי ומספרת לה "את כל אשר עשה לה האיש". נעמי שומעת ותגובתה: "...לא ישקט האיש כי אם כלה הדבר היום" ובמדרש למדו מכאן שהצדיקים הן שלהם הן ולא שלהם לאו! אצל הצדיקים אין פער בין הדיבור למעשה, מה שהם מדברים הם עושים. לשם אנו צריכים לשאוף. הדיבור בא כדי לעורר את המעשה ולא כדי להשקיט את המצפון.

פעמים שפלוגי מבקש בקשה מסוימת ואנו לא רוצים להיענות לו בחיוב. או משום שאנו לא מסכימים אתו, או משום שאנו יודעים שלא יצא מזה שום דבר או מסיבה אחרת, אלא שלא נעים לנו לסרב לו בפנים. בדר"כ במציאות כזו אנו מוצאים דרך המלטות על ידי משפט שמשאיר תקווה אצל אותו אדם למרות שלנו אין כל כוונה לממש את המשפט שאמרנו. עם כל הקושי, נראה לי שאנו צריכים להימנע מדרך זו משום שהיא אינה ישרה. צדיקים הן שלהם הן ולא שלהם לאו!

בתוך קהילה מצוי שמקימים וועדות, וועדת חינוך, וועדת בנייה, וועדת עזרה הדדית, ועד בית ספרי ועוד כהנה וכהנה. אחת לכמה זמן הוועדה נפגשת, מציפה בעיות ומנסה להציע פתרונות. מי שהוא שותף לוועדה כזו עליו לראות שהדיבורים לא נשארים תלויים באוויר אלא מקבלים ביטוי מעשי. כפי שכתבנו לפעמים הדיבורים עלולים לתת לאדם תחושה שהוא נמצא בעשייה ודי לו בתחושה זו כדי להרגיש שהוא תורם ועושה, אך לא כן הם הדברים, דיבורים שנשארים באוויר הם מידת הרשעים ועלינו לדבוק בדרך הצדיקים שלכל דיבור ודיבור יש ביטוי מעשי.

23- נסיים את החלק הזה של השיעור ברעיון נפלא שכל שנה בפרשת חיי שרה אני מביא אותו. כאשר אליעזר בא עם רבקה ליצחק הוא מספר ליצחק "את כל הדברים אשר עשה". רש"י מבאר שאליעזר גילה ליצחק את הנסים שנעשו לו, שקפצה לו הארץ ושנזדמנה לו רבקה בתפלתו וכו'. לאחר שיצחק שומע את דבריו של אליעזר הוא עובר לשלב הבא "ויבאה יצחק האהלה שרה אמו" בהבאה זו יצחק עדין לא לקח את רבקה לאשה שהרי הפסוק ממשיך ואומר "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה". לכאורה יש לתמוה מדוע התורה נזקקת לומר שיצחק הביא את רבקה לאהל שרה ולא היה די לומר "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה"? אלא שהתרגום מבאר שיצחק הביא את רבקה לאהל עמו וראה שמעשיה מתוקנים כמעשי שרה אמו ורק לאחר שראה שמעשיה מתוקנים קיבל את ההחלטה לשאת את רבקה לאשה. הגרי"ז (לא הובא במקורות) מדייק דיוק נפלא. לא סיפורי המופתים הם אלו שגרמו ליצחק להחליט להתחתן עם רבקה, אלא דווקא המעשים הטובים. יצחק ידע את היסוד שלמדנו היום, צדקות נמדדת לא בדיבורים אלא במעשים. לדבר גם הרשעים יודעים אבל לעשות זה כבר שייך לצדיקים. פעמים רבות בחור ובחורה נפגשים ומדברים על הא ועל דא, הבחורה מספרת על השיעור המרומם במדרשה והבחור כבר החליט שזו היא. שואלים בחור מה דעתך על הבחורה והוא משיב שמפריע לו שהיא לא חסידית מספיק. אחר עונה זה בדיוק מה שחיפשתי היא רוצה שאשב ואלמד כל היום. אומר בקיצוניות שהכל שטויות והבל הבלים הדבר היחיד שצריך לבדוק זה מידות ומעשים טובים. בחורה שאומרת שהיא רוצה בחור שישב וילמד כל היום לא מבינה מה היא מדברת, אם בעלה ישב וילמד או לא ישב וילמד זה דבר שמתברר בתוך חיי הזוגיות. לא מצהירים הצהרות, אפשר לדבר על רצונות, על כיוונים, אבל הצהרות אלו סתם דיבורים בעלמא.

28-29 – את החלק הזה של השיעור פתחתי בכך שניתן עצה מעשית להגיע לשלמות המעשה. לכאורה לא רק שאין כאן עצה, אלא יש כאן תוספת תביעה. אם עד עכשיו היינו צריכים לשאוף רק לשלמות המעשה, עכשיו אנו צריכים גם להיות זריזים. ראשית, צריך לדעת שהזריזות היא תוצאה טבעית לשלמות המעשית. הזריזות היא ביטוי לשלמות המעשה, מי שלא פועל בזריזות בהכרח שמעשיו אינם שלמים ומי שמעשיו אינם שלמים בהכרח שלא יפעל בזריזות. שנית עלינו לדעת שזריזות היא אמנם תוצאה טבעית, אבל היא גם יכולה להיות המפתח שיביא אותנו לשלמות המעשה. המסילת ישרים אומר שכמו שהזריזות היא תולדת ההתלהטות הפנימי, באותה מידה מן הזריזות תיוולד ההתלהטות. תנועות הגוף החיצונית של האדם גורמים לתזוזות גם בתנועות הפנימיות המדליקות את החשק והחפץ הפנימי וכמו שכבר אמרו חכמים "אחר המעשים נמשכים הלבבות". אומר השפתי חיים שמדברי הרמח"ל אנו למדים שהדרך להגיע למצב שבו יהיה לאדם חשק פנימי לעבודת ה', פתוחה לפני כל אחד על ידי שיזדרז בעשיית מעשים חיצוניים. זו הסיבה אומר הרב פינדלנדר שהתורה מצווה אותנו על הרבה מצוות מעשיות, משום שהמעשים מעוררים ובונים את הלב, בונים את הפנימיות.

נמצא שכדי להגיע לשלמות המעשה עלינו לעבוד על שלוש נקודות עיקריות למרות שבשלב הראשוני הנקודות יהיו חיצוניות לנו. 1. להתאמץ לסגור פינות ובלשון עממית לא להיות חאפר! סגירת פינות כמה שהיא קשה, היא מרגילה אותנו להסתכל על הפרטים, היא מרגילה אותנו להבין שכל זמן שכל הפרטים לא סגורים יש פגם בכל המעשה כולו. 2. להשתדל לדבר דיבורים שיקבלו ביטוי מעשי ולא להשאיר את הדברים תלויים באוויר. אחת הדרכים שבעזרתם נוכל לדעת שאכן נעמוד בדיבור שלנו ונבטא אותו בפן המעשי היא שמעבר לניתוחים פילוסופים והעברת ביקורת גרידא עלינו לחשוב גם על עצות ייעול מעשיות. ביקורת שבסמוך אליה יש עצת ייעול היא ביקורת בונה, ביקורת ללא עצת ייעול היא ביקורת משתקת. ניתוחים פילוסופים זה נחמת ומשעשע אבל אם הם נשארים ברובד הפילוסופי אין בהם ממש. 3. לעשות הכל בזריזות, גם כשאין כח ואין חשק, פעמים רבות כשמתחילים זה כבר רץ, נקודת הקושי היא לצאת מהמיטה אבל כשכבר יצאנו זה מתחיל לזרום. הזריזות הזו תחבר אותנו למעשה, ככל שנהיה מחוברים יותר נשים לב לפרטים ונדאג שהכל יהיה סגור עד הפרט האחרון.

שבת שלום ומבורך!!

